

สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา
: ศึกษากรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
(คณะกรรมการ ป.ป.ช.) มอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทน*
RIGHT TO DEFEND THE ALLEGATIONS OF STATE OFFICIAL ACCUSED
OF BEING AN ALLEGED CULPRIT: STUDY OF NATIONAL ANTI-
CORRUPTION COMMISSION (NACC) TO ENTRUST INVESTIGATOR
TO CONDUCT TO THE INQUIRY

ธนิตา ศรีครินทร์

Tanitar Srikarin

สัญญาพงศ์ ล้อมประเสริฐ

Sanyapong Limprasert

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: s.tanitar@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวน และศึกษาเปรียบเทียบการรวบรวมพยานหลักฐาน และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาของประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และรัฐนิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย นำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อปรับปรุงให้เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร บทความ ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานสอบสวน และของต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่า การสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังไม่สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการแก้ข้อหา รวมทั้งสิทธิในการขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนก่อนชี้แจงแก้ข้อหา และผลการศึกษาดูอย่างของต่างประเทศ พบว่า ประเทศฝรั่งเศสและญี่ปุ่นได้มีการรวบรวม

* Received February 22, 2022; Revised March 13, 2022; Accepted April 7, 2022

พยานหลักฐานเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ส่วนรัฐนิวเซาท์เวลส์ ออสเตรเลีย ได้มีคณะกรรมการอิสระปราบปรามการทุจริตซึ่งทำงานคล้ายคลึงกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่การรวบรวมพยานหลักฐานจะสอดคล้องกับคดีอาญาทั่วไป ผลจากการวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนต้องมีหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิแก้ข้อหาภายในระยะเวลาที่กำหนด มีสิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อหา และก่อนการชี้แจงแก้ข้อหาผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนได้

คำสำคัญ: คณะกรรมการ ป.ป.ช., ผู้ถูกกล่าวหา, สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหา

Abstract

The Objectives of this research article were to analyze and study for the rights to obliterate the allegations of the officials as accused enforced by the National Anti-Corruption Commission (NACC) and investigating officials. In addition, the article shall compare Thai evidence accumulation processes and the accused officials' rights for answering allegations of wrongdoing among France, Japan, and the State of New South Wales in Australia to improve justice for the accused. This study is based on qualitative research based on document research, articles as well as electronic media information relating to the evidence collection process, including the right to answer allegations of government officials accused of malfeasance, which are prosecuted by the NACC, inquiry official and foreign countries. According to the studies, it has been discovered that the investigative processes by the officials are somehow not relevant to the inquiry committed by the NACC which are more inclined to generate concerning issues regarding answering the allegation rights and the rights for the evidence examination before clarifying their allegations. In accordance with traditional criminal cases, France and Japan share the same protocols for evidence accumulation; on the other hand, the State of New South Wales in Australia appoints the independent Anti-Corruption Commission that partly shares the same operative processes as the Thai National Anti-Corruption Commission, but different methodologies for evidence accumulation processes are significantly associated with general criminal cases. Accordingly, the result of the research

suggests that the evidence accumulation processes by investigating officials are considerably required any guarantees for the accused of not lower than the fundamental investigative processes designated by the National Anti-Corruption Commission; that is, the accused shall have lawful rights to obliterate their allegations within proposed deadline, rights of consulting a legal practitioner or within-three persons so accused can be consulted by his legal adviser in the presence of the allegation clarification, and before such clarification the accused shall be able to ask for evidence examination.

Keyword: NACC, accused, and right to defend the allegations

บทนำ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระที่มีหน้าที่และอำนาจไต่สวนวินิจัยเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนวิธีการ รวมถึงระยะเวลาการไต่สวนไว้โดยเฉพาะ โดยรูปแบบการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีลักษณะเป็นการแสวงหา รวบรวม และการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหา อันเป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่แตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้คณะกรรมการไต่สวนหรือหัวหน้าพนักงานไต่สวนดำเนินการแทน ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกบุคคลดังกล่าวว่า “ผู้ไต่สวน” ซึ่งหากมีการไต่สวนแล้วเห็นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอสนับสนุนให้ข้อกล่าวหาเป็นมูล จะต้องทำการแจ้งข้อกล่าวหาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นความผิด และเมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อกล่าวหาแล้วจะมีสิทธิโต้แย้งแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือหรือด้วยวาจา มีสิทธินำพยานหลักฐานหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนให้เข้าฟังการชี้แจงหรือสอบถามถ้อยคำ และเพื่อประโยชน์ในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจอ้างพยานหลักฐานให้ผู้ไต่สวนดำเนินการไต่สวนและมีสิทธิยื่นคำร้องขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนไต่สวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ จะอยู่ในอำนาจไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินคดี ได้มีหลักการที่กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกระทำแทนได้ โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายเรื่องที่มีใช่เป็นความผิดร้ายแรงไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ และ

พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต, 2561) การสอบสวนจึงเป็นหลักประกันให้ศาลเชื่อได้ว่ามีการตรวจสอบพยานหลักฐานและค้นหาความจริงตามที่มีการกล่าวหาจนมีมูลพอฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล (มานะ เผาะช่วย, 2556) โดยพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเข้าเป็นหลักฐานในสำนวน และจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจนเห็นว่ามีความผิดตามสมควรว่าผู้ต้องหาจะได้กระทำความผิดจริงแล้วจึงดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา โดยก่อนทำการสอบสวนพนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบเพื่อให้รู้ตัวว่าจะต้องถูกสอบสวนเรื่องใด ซึ่งจะทำให้บุคคลดังกล่าวตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาและมีสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิมีทนายความ สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้ต้องหาจะไม่มีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อหา โดยจะมีสิทธิดังกล่าวได้ต่อเมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล และจะสามารถขอตรวจหรือคัดได้เฉพาะสำเนาคำให้การในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาวางอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะถูกพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิด (โสภณ รัตนกร, 2542) บุคคลทั้งหลายมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ การดำเนินคดีอาญาจึงมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเดียว แต่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง โดยผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา และแก้ข้อกล่าวหาเพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่การดำเนินคดีในชั้นก่อนพิจารณากรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ในปัจจุบันอาจดำเนินการโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานโดยหน่วยงานที่แตกต่างกัน มีบทบัญญัติกฎหมาย ระเบียบและขั้นตอนการดำเนินการแยกจากกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและอาจสร้างความสับสนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น จึงเห็นสมควรทำการศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาแก้ปัญหาและปรับปรุงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานให้เกิดความเป็นธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวน
2. ศึกษาเปรียบเทียบการรวบรวมพยานหลักฐาน และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาของประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และรัฐนิวเซาท์เวลส์ ออสเตรเลีย เปรียบเทียบกับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยวิธีค้นคว้าข้อมูลจากการเอกสาร บทความ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวนในกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของต่างประเทศ โดยนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป และแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพนักงานสอบสวน พบว่า

1.1 ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการไต่สวนโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยเร็ว และต้องไต่สวนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาสองปีนับแต่เริ่มไต่สวน หากมีเหตุที่ไม่อาจดำเนินการให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาดังกล่าว อาจขยายระยะเวลาออกไปเท่าที่จำเป็น แต่รวมแล้วไม่เกินสามปี เว้นแต่เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องไต่สวนในต่างประเทศ ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 อย่างชัดเจน หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จ กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องตามควรโดยเร็ว ซึ่งเป็นการกำหนดเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการดำเนินคดีโดยเร็ว สำหรับการสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนโดยมิชักช้า โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติกำหนดระยะเวลาการสอบสวนเอาไว้ แต่ได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา กำหนดกรอบระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นเพียงคำสั่งภายในที่มีความยืดหยุ่นตามแต่ชนิดคดี และหากมีความจำเป็นอาจขยายระยะเวลาต่อผู้บังคับบัญชาได้

1.2 ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะรับทราบข้อกล่าวหา หากการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีพยานหลักฐานเพียงพอสนับสนุนข้อกล่าวหาว่ามีมูลความผิดก็ให้ผู้ไต่สวนแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และกำหนดเวลาตามสมควรให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและแสดงพยานหลักฐานประกอบ โดยการแจ้งข้อกล่าวหาจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาแล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหาเท่าที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าใจข้อกล่าวหาได้ดี ส่วนพนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนจนมีหลักฐานตามควรว่าผู้ถูกกล่าวหาหน้าจะได้กระทำผิดตามข้อหาแล้วจึงแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำ

ที่ถูกกล่าวหาและแจ้งข้อหาให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาก็ได้ สำหรับวิธีการแจ้งข้อกล่าวหาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรและมอบบันทึกสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่มีรายละเอียดเพียงพอที่จะเป็นประโยชน์ในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบข้อกล่าวหาตามกำหนด ผู้ไต่สวนอาจจัดส่งบันทึกแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ และเมื่อพ้นระยะเวลาโดยไม่มี การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ก็ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและไม่ประสงค์แก้ข้อกล่าวหา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ แม้ในความจริงผู้ถูกกล่าวหาอาจไม่ได้รับทราบข้อกล่าวหาก็ตาม แต่เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่สถานะแตกต่างจากบุคคลทั่วไป และเป็นบุคคลที่สามารถพบตัวได้อย่างแน่นอน จึงกำหนดวิธีการแจ้งข้อกล่าวหาลักษณะเช่นนี้ไว้ เพราะหากภายหลังปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา ผู้ไต่สวนอาจเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและแสดงพยานหลักฐาน หรือนำพยานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจงได้ แต่จะต้องยื่นคำร้องขอก่อนฟ้องคดีต่อศาลและการชี้แจงดังกล่าวจะไม่มีผลต่อการไต่สวนที่ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว วิธีการแจ้งข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นการกำหนดเพิ่มเติมไปจากการสอบสวนปกติ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อเท็จจริงและเข้าใจการกระทำที่ถูกกล่าวหาเช่นเดียวกับการสอบสวน

1.3 ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่หรือวางเฉยในการดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองซึ่งสอดคล้องกับหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ถือว่าได้รับทราบข้อกล่าวหา และอาจขอขยายเวลาได้แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่ถือว่าได้รับทราบข้อกล่าวหา โดยจะแก้ข้อกล่าวหาด้วยวาจาหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือก็ได้ และผู้ถูกกล่าวหาอาจอ้างพยานหลักฐานให้ผู้ไต่สวนทำการไต่สวน พยานหลักฐานใดที่ผู้ถูกกล่าวหานำส่งล่วงเลยเวลาหรือผิดขั้นตอน ผู้ไต่สวนจะปฏิเสธไม่รับไม่ได้ เว้นแต่เป็นเรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลแล้ว หรือเป็นการที่ผู้ถูกกล่าวหาจงใจประวิงเวลา หรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ทั้งนี้ หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในกำหนดเวลา ผู้ไต่สวนจะพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้วจัดทำสำนวนไต่สวนหรือรายงานไต่สวนเบื้องต้นต่อไปได้ สำหรับการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์เช่นกัน ซึ่งเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะกำหนดระยะเวลาให้ผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อหา

1.4 ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะนำพยานความหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ปากคำ โดยขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้น ผู้ถูกกล่าวหา

สิทธินำนายความหรือบุคคลที่ผู้ถูกกล่าวหาไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังในการชี้แจงหรือให้ปากคำของตน แต่บุคคลดังกล่าวไม่มีหน้าที่ตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา และก่อนแจ้งข้อกล่าวหาผู้ไต่สวนต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบด้วย สำหรับการสอบสวน ผู้ต้องหา มีสิทธิให้นายความหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/3 และก่อนถามคำให้การผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหา มีสิทธิให้นายความหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตน ซึ่งสอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. สิทธินำนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ปากคำถือเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948

1.5 ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดลอกเอกสารดังกล่าว ในสำนวนไต่สวนก่อนการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือพร้อมด้วยเหตุผลต่อผู้ไต่สวนเพื่อขอตรวจพยานในสำนวน และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ผู้ไต่สวนจะอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจพยานหลักฐานตามที่ร้องขอก็ได้ เว้นแต่เป็นพยานหลักฐานที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยานบุคคล หรือกระทบต่อสาระสำคัญของพยานหลักฐานในคดี อาจปฏิเสธไม่ให้ตรวจพยานหลักฐานดังกล่าวได้ แต่หากผู้ไต่สวนอนุญาตให้ตรวจพยานหลักฐาน ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิของฉบับที่หรือคัดลอกเอกสารดังกล่าวได้ตามสมควรเท่าที่ไม่กระทบต่อรูปคดีหรือการคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้อง และผู้ถูกกล่าวหาอาจนำนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าช่วยเหลือ หรือหากผู้ถูกกล่าวหา มีเหตุจำเป็นไม่อาจเข้าตรวจพยานหลักฐานด้วยตนเอง ผู้ไต่สวนจะอนุญาตให้ผู้รับมอบอำนาจของผู้ถูกกล่าวหาเข้าตรวจพยานหลักฐานตามที่ร้องขอก็ได้ แต่สำหรับการขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อหา นั้น ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายกำหนดไว้ ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิดังกล่าวต่อเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว โดยจะมีสิทธิตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐานและคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8(4) และมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8(6)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสิทธิในการต่อสู้คดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่

	คณะกรรมการ ป.ป.ช.	พนักงานสอบสวน
สิทธิที่จะได้รับการไต่สวนโดยเร็ว	ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปีหรือ 3 ปี	ต้องเริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า

	คณะกรรมการ ป.ป.ช.	พนักงานสอบสวน
สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา	- มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหาว่ามีมูล - ต้องแจ้งเป็นหนังสือและอาจส่งไปยังภูมิสำเนา	- มีหลักฐานตามควรว่าผู้ถูกกล่าวหาหน้าจะได้กระทำผิดตามข้อหา - แจ้งเป็นหนังสือหรือวาจาก็ได้
สิทธิที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา	15 วัน ไม่เกิน 30 วัน	ต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริง
สิทธิที่จะนำทนายความหรือผู้ที่ไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจง	มีสิทธินำเข้าไม่เกินสามคน และต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวแก่ผู้ถูกกล่าวหา	มีสิทธินำทนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำ และต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ทราบ
สิทธิที่จะขอตรวจพยานหลักฐานและคัดลอกเอกสารในสำนวน	ยื่นคำร้องขอเพื่อขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวน ภายหลังได้รับทราบข้อกล่าวหา	ไม่ปรากฏว่าให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนฯ แต่มีสิทธิเมื่ออัยการยื่นฟ้องต่อศาล

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน และสิทธิแก้ข้อกล่าวหาของ ประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และรัฐนิวเซาท์เวลส์ ออสเตรเลีย เปรียบเทียบกับของประเทศไทยพบว่า

2.1 ประเทศฝรั่งเศส

การดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่ของประเทศฝรั่งเศสใช้วิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป มีกระบวนการที่มีความเป็นธรรมและเป็นเอกภาพ คู่ความมีสิทธิกำหนดคดีและจะต้องรักษาความเท่าเทียมกันของคู่ความทั้งสองฝ่าย การดำเนินคดีต้องตั้งอยู่บนกฎหมายอย่างเดียวกัน โดยมีตำรวจทำหน้าที่สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด เพื่อรายงานต่อพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ ซึ่งพยานหลักฐานที่แสวงหาและรวบรวมได้มาในชั้นสอบสวนจะถูกนำเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในการดำเนินคดีขั้นก่อนพิจารณาผู้ถูกกล่าวหาสิทธิได้รับการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม รวดเร็ว มีสิทธิได้รับแจ้งข้อกล่าวหา และมีสิทธิแก้ข้อกล่าวหาโดยผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงการกระทำที่ถูกกล่าวหาแล้วจึงแจ้งฐานความผิด และแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ เช่น สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ สิทธิในการมีทนายความเพื่อต่อสู้คดี เป็นต้น การสอบสวนจะสิ้นสุดลงไม่ได้หากไม่มีการ

สอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหา และก่อนการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาแต่ละครั้งต้องแจ้งทนายความ ผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหาย ให้มีโอกาสตรวจสอบสำนวนการสอบสวนก่อนเป็นเวลาสี่วัน เพื่อให้ปรึกษากันก่อนการถามปากคำ และหากสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจะต้องแจ้งให้คู่ความทราบเพื่อให้โอกาสยื่นคำร้องขอและนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดง

2.2 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐจะมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและรับผิดชอบดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด องค์กรของรัฐทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นศาล พนักงานอัยการ และตำรวจจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริง การสอบสวนความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่จะอยู่ในอำนาจของตำรวจและพนักงานอัยการ เช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปโดยไม่มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ การสอบสวนและการฟ้องคดีจะเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ ซึ่งถือเป็นหลักการที่สำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะสามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงแล้วจึงจะแจ้งข้อกล่าวหา เพราะการแจ้งข้อกล่าวหาจะทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในฐานะผู้ถูกกล่าวหา และกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงให้มากที่สุด ผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องได้รับการคุ้มครองหลักประกันสิทธิพลเมืองและหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีสิทธิได้รับการพิจารณาที่รวดเร็ว เปิดเผยเป็นกลาง มีสิทธิในการต่อสู้คดี แม้วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถขอตรวจดูเอกสารในสำนวนสอบสวนก่อนการถามปากคำได้ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส แต่เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอก่อนปรากฏพยานหลักฐานที่ชัดเจนอาจสอบถามถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาโดยการอาศัยความร่วมมือและความสมัครใจของผู้ถูกกล่าวหาได้ และเมื่อรวบรวมพยานหลักฐานจนมีความแน่ชัดแล้วจึงจะมีการแจ้งข้อหา ซึ่งในทางปฏิบัติมักไม่ปรากฏว่ามีกรณีศาลยกฟ้องเนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เพราะการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการในขั้นตอนการสอบสวนได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเพียงพอจนมั่นใจว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด

2.3 รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย

รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีคณะกรรมการอิสระปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นองค์กรอิสระไม่ขึ้นต่อฝ่ายบริหาร ตุลาการ หรือรัฐสภา ทำหน้าที่ดำเนินคดีทุจริตในทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจสืบสวนการติดสินบน และการทุจริตรูปแบบอื่น ๆ โดยมีลักษณะคล้ายกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยคณะกรรมการอิสระปราบปรามการทุจริตจะมุ่งเน้นดำเนินการเฉพาะคดีสำคัญ และมีการดำเนินคดีที่ไม่ขัดแย้งกับวิธีพิจารณาความอาญาปกติ รวมทั้งมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เป็นพิเศษมากกว่า

เจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น มีหนังสือเรียกให้บุคคลหรือหน่วยงานรัฐส่งเอกสารพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีมาให้ มีอำนาจตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และยังมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานด้วยวิธีการไต่สวนทั่วไปโดยให้บุคคลที่เข้าร่วมไต่สวนได้รับแจ้งสิทธิ และได้รับแจ้งเกี่ยวกับลักษณะข้อกล่าวหาหรือเรียนที่ถูกสอบสวนให้ทราบเสียก่อน ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

อภิปรายผล

การดำเนินคดีอาญามีได้มุ่งหมายเพื่อจะลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน (วศิน แดงประดับ, 2564) และเพื่อให้การค้นหาคำความจริงมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากบุคคลทุกคนมีความเสมอภาค (สุวัฒน์ อุตสาหกรรม, 2552) และสมควรได้รับความคุ้มครองที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย (Amnesty International Thailand, 2021) กระบวนการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในชั้นก่อนพิจารณาหากดำเนินการไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ก็จะก่อให้เกิดความชอบธรรมตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจึงจำเป็นต้องมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหาและแก้ข้อกล่าวหาเพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดี (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2547) โดยสามารถต่อสู้คดีหรือวางเฉยในการดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่ (ณัฐลาดี ลีตระกูล, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดและหลักการตรวจสอบข้อเท็จจริง (สมักร เขาวงกต, 2561)

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ และถูกดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนจะมีสิทธิแก้ข้อหาภายในระยะเวลาใดก็ได้ตามที่พนักงานสอบสวนเห็นสมควรกำหนด เนื่องจากไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดระยะเวลาในการแก้ข้อกล่าวหาไว้ แต่หากถูกดำเนินคดีโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน 15 วัน หรือรวมแล้วไม่เกิน 30 วัน นับแต่ถือว่าได้รับทราบข้อกล่าวหา ส่วนการขอตรวจพยานหลักฐานหรือคัดลอกสำเนาเอกสารในสำนวนก่อนชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนจะไม่มีสิทธิขอตรวจหลักฐานหรือคัดลอกเอกสารในสำนวนก่อนชี้แจงแก้ข้อหาได้จนกว่าพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการขอตรวจและคัดเอกสารในสำนวนการไต่สวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

จากการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีทุจริตของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น พบว่า การดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตของ

ทั้งสองประเทศใช้วิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวนและฟ้องร้องคดีตามหลักการสอบสวนและฟ้องร้องคดีเป็นอำนาจเดียวกัน และมีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทุกส่วนร่วมมือกันค้นหาความจริงซึ่งแตกต่างไปจากประเทศไทยที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจถูกดำเนินคดีโดยหน่วยงานที่ต่างกันและมีการบังคับใช้กฎหมายคนละฉบับ โดยการสอบสวนของประเทศฝรั่งเศสจะต้องทำการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและแจ้งการกระทำที่ถูกกล่าวหา รวมทั้งแจ้งฐานความผิดให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยในการสอบสวนปากคำผู้ถูกกล่าวหาในแต่ละครั้งต้องแจ้งให้ทนายความ ผู้ถูกกล่าวหา และผู้เสียหาย ได้มีโอกาสตรวจสอบสำนวนการสอบสวนเพื่อปรึกษากันก่อนการถามปากคำ และเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นต้องแจ้งให้คู่ความทราบเพื่อให้โอกาสในการยื่นคำร้องขอและนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดง สำหรับการสอบสวนของประเทศญี่ปุ่น แม้วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้กำหนดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการขอตรวจดูเอกสารในสำนวนของเจ้าพนักงานก่อนการถามปากคำได้ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส แต่การรวบรวมพยานหลักฐานของประเทศญี่ปุ่นก็จะต้องมีความแน่ชัดเสียก่อนจึงจะมีการแจ้งข้อหา อีกทั้งประเทศญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการคุ้มครองให้เป็นไปตามหลักประกันสิทธิพลเมืองและหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เปิดเผย เป็นกลาง และมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ส่วนการดำเนินคดีทุจริตของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย นั้น ได้มีองค์กรคณะกรรมการอิสระปราบปรามการทุจริต (พินดา คิวาพานิช, 2561) ซึ่งทำงานเช่นเดียวกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. แม้จะมีมาตรการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นพิเศษกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไป แต่ก็ไม่ขัดแย้งกับวิธีพิจารณาความอาญาปกติ และไม่ทำให้สิทธิพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการต่อสู้คดีตามวิธีพิจารณาความอาญาปกติเสียไป

อย่างไรก็ตาม การมอบหมายเรื่องกล่าวหาให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทนสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านปริมาณคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีจำนวนมาก และส่งผลให้การรวบรวมพยานหลักฐานเกิดความล่าช้า การมอบหมายเรื่องที่มีไขความผิดร้ายแรงให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแทนจึงถูกบัญญัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว แม้จะไม่สอดคล้องกับการดำเนินคดีทุจริตของประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นที่มีวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป แต่การดำเนินคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำทุจริตต่อหน้าที่โดยกำหนดกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นพิเศษไปกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไปก็ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักเรื่องความเสมอภาคและต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียม หากการรวบรวมพยานหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหามากกว่าการดำเนินการของพนักงานสอบสวน จึงเห็นสมควรที่จะกำหนดสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะถูกดำเนินคดี

โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวน จึงมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนโดยการกำหนดระยะเวลาในการแก้ไขข้อกล่าวหา และสิทธิในการที่จะนำพยานหลักฐานหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ไขข้อกล่าวหาหรือให้ปากคำ รวมทั้งสิทธิในการขอตรวจดูหลักฐานในสำนวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ไขข้อหา ให้สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและถูกดำเนินคดีโดยพนักงานสอบสวนมีสิทธิแก้ไขข้อกล่าวหาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความกำหนด แต่ยังไม่สอดคล้องกับการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในแง่ของระยะเวลาในการแก้ไขข้อกล่าวหา สิทธิที่จะนำพยานหลักฐานหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ไขข้อกล่าวหาหรือให้ปากคำ และสิทธิในการขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนเพื่อประกอบการชี้แจงแก้ไขข้อหา ซึ่งส่งผลให้กระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา โดยผลการศึกษาของประเทศฝรั่งเศสที่ให้โอกาสคู่ความตรวจสอบสำนวนการสอบสวนก่อนการถามปากคำ และเมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นต้องให้โอกาสคู่ความแสดงพยานหลักฐานใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ในประเทศญี่ปุ่นที่ให้ ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เปิดเผย เป็นกลาง มีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย ที่มีการดำเนินคดีแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะ แต่การรวบรวมพยานหลักฐานก็ไม่ได้ทำให้สิทธิพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาตามวิธีพิจารณาความอาญาปกติเสียไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการต่อสู้คดี การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่ของประเทศไทยไม่ว่าจะดำเนินการโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือพนักงานสอบสวน จึงควรให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาตรวจพยานหลักฐานในสำนวน และแสดงพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม รวมทั้งมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ไขข้อหา เพื่อให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นไปโดยเสมอภาคและเท่าเทียม จึงมีข้อเสนอแนะ 1) ควรบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนให้มีหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การไต่สวนของ ป.ป.ช. และให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีไปตามกำหนดเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด 2) ควรบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นการเพิ่มเติมว่าภายหลังจากผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้งข้อหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนกำหนดเวลาตามสมควรให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ไขข้อหา และ

แสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจง โดยในการชี้แจงแก้ข้อหาและการให้ปากคำของผู้ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะนำพยาน หรือผู้ซึ่งไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังการชี้แจงแก้ข้อหาหรือการให้ปากคำของตนได้ และก่อนชี้แจงแก้ข้อหา ผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นขอต่อพนักงานสอบสวนเพื่อขอตรวจพยานหลักฐานในสำนวนและพนักงานสอบสวนอาจอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจพยานหลักฐานตามที่ร้องขอได้ ยกเว้นเป็นพยานหลักฐานที่มีผลกระทบต่อพยานบุคคล หรือกระทบต่อของพยานหลักฐานในคดีที่เป็นสาระสำคัญ และหากพนักงานสอบสวนอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิขอจดบันทึกหรือขอคัดลอกพยานเอกสารได้ ผู้ถูกกล่าวหาอาจนำพยานหรือผู้ที่ไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าช่วยเหลือในการตรวจพยานหลักฐาน หรือหากมีเหตุจำเป็นไม่อาจเข้าตรวจพยานหลักฐานได้ด้วยตนเอง พนักงานสอบสวนจะอนุญาตให้ผู้อื่นที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกกล่าวหาเข้าตรวจพยานหลักฐานแทนได้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2547). หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณัฐถาวดี ลีตระกูล. (2555). สิทธิในการมีพยาน : ศึกษาเปรียบเทียบผลการละเมิดสิทธิในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พินดา ศิวาพานิช. (2561). การนำหลักการไต่สวนสาธารณะมาใช้กับคดีที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. (2561). ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 52 ก หน้า 1. (21 กรกฎาคม 2561).
- มานะ เผาะช่วย. (2556). ระบบการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษาเปรียบเทียบระบบของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสและประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 40 ก หน้า 1. (6 เมษายน 2560).
- วศิน แดงประดับ. (2564). การสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ : หลักการและข้อยกเว้นบางประการ. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act229.pdf>

- สมักร เซาวภานันท์. (2561). หลักสิทธิมนุษยชนกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา. วารสาร ศาลรัฐธรรมนูญ, 20(59), 214-232.
- สุวัฒน์ อุตส่าห์พานิช. (2552). การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นเจ้าพนักงาน : ศึกษา กระบวนการได้มาซึ่งถ้อยคำของบุคคลก่อนหรือหลังตกเป็นผู้ต้องหา. ใน วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- โสภณ รัตนกร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- Amnesty International Thailand. (2021). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr/>